

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

БІБЛІОТЕЧНА ПЛАНЕТА

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ВЕКТОР
БІБЛІОТЕЧНОГО
РОЗВИТКУ:
ГРАНТИ,
ПАРТНЕРСТВА,
УСПІХИ**

Ганна Крупій

**СІФРІК ЗАБАВКА
БІБЛІОХАБІВ
ЯВОРІВСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ**

Олена Шматько

№ 2
(112)
2026

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР НОВОГО ТИПУ: БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ ГРІНЧЕНКА ЯК ЦЕНТР КОМУНІКАЦІЇ ТА МІСЦЕ ДЛЯ НАТХНЕННЯ

Тетяна ОПРИШКО,
директор бібліотеки Київського
столичного університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат наук
із соціальних комунікацій

Галина БІТКІВСЬКА,
завідувач кафедри
світової літератури
факультету української філології,
культури і мистецтва Київського
столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук

Юлія ВИШНИЦЬКА,
доцент кафедри
світової літератури
факультету української філології,
культури і мистецтва Київського
столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук

Бібліотека Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (далі – Університет Грінченка) вийшла далеко за межі просто «місця з книжками» й стала багатофункціональним освітньо-комунікаційним хабом.

15 грудня 2025 р. відбулося урочисте відкриття оновленого бібліотечного простору. Після реконструкції приміщення отримало сучасне функціональне зонування: облаштовано зону коворкінгу, комп'ютерну та мультимедійну зони зі сценою, а також зону тиші для індивідуальної роботи. Таке проектне рішення суттєво розширило практичні можливості бібліотеки, забезпечивши умови для одночасного проведення освітніх, наукових і соціокультурних заходів, командної та індивідуальної роботи користувачів без взаємних перешкод. Простір бібліотеки став гнучким до різноманітних активностей і потреб університетської спільноти.

Упродовж років бібліотека Університету Грінченка практикувала різні формати роботи з відвідувачами. Найбільш знаковим став проєкт «Жива бібліотека», де книга – це реальна людина, яка розповідає історію свого життя протягом певного часу, а читання – спілкування віч-на-віч. Ідея «Живої бібліотеки» (*Human Library*) виникла в Данії у 2000 р. як новий спосіб боротьби із забобами та стереотипами, проте нині вона набула поширення й популярності як нова філософська концепція організації бібліотечної роботи, оскільки роль традиційних носіїв інформації виконують безпосередньо люди.

У бібліотеці Університету Грінченка відбулася серія зустрічей із героями, чий життєвий історії варто «читати» наживо: воїнами й ветеранами нинішньої російсько-української війни,

учасниками Революції Гідності. Формат відкритого діалогу дав можливість студентам, співробітникам і всім охочим поставити запитання, послухати розповіді безпосередніх учасників історичних подій і насолодитися відкритим щирим спілкуванням. Докладно досвід «Живої бібліотеки» як інтерактивного освітнього методу в Університеті Грінченка в умовах воєнного стану висвітлено в окремій публікації¹.

Ініціатором і модератором цих зустрічей була співавторка статті Тетяна Опришко – директор бібліотеки, кандидат наук із соціальних комунікацій. Організація заходу потребувала особливої підготовки. По-перше, необхідно провести попереднє інтерв'ювання гостя, щоб зафіксувати для модератора зустрічі основну сюжетну лінію розповіді «живої книги» (найкраще, якщо модератором є людина, добре знайома з героєм зустрічі). Попереднє інтерв'ювання може тривати декілька годин поспіль, коли, наприклад, військовослужбовець розповідає про свій життєвий досвід і бойові досягнення. По-друге, важливо вміло провести бесіду, щоб не травмувати оповідача важкими спогадами, бути на межі правдивості та водночас не шокувати публіку, говорити відверто й уникати провокативних закликів, що розпалюють ворожнечу в суспільстві, поєднувати виховну й освітню місії, при цьому не торкаючись політики. Доречною є демонстрація фото- та відеоматеріалів героя оповіді, що надають наочності сказаному. Модерована частина зустрічі має закласти фундамент для подальшого живого спілкування між героєм та учасниками, надати якомога більше важливої інформації слухачам, аби спонукати їх до роздумів і діалогу. Кожна така зустріч є унікальним творчим процесом, який може відбуватися щоразу по-різному та не

¹Опришко Т. «Жива бібліотека» як інтерактивний освітній метод в університеті в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] Т. Опришко, О. Бульвінська, А. Литвинова // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2025. – № 3 (84). – С. 65–73. – Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.3.5>. – Назва з екрана.

має стандартного сценарію. Головне – створити живу атмосферу довіри й доброзичливості.

За результатами зустрічей із війнами в межах проєкту «Жива бібліотека» студенти університету написали статті для суспільно-політичного інтернет-видання «Грінченко-інформ», відеозапис зустрічі змонтували й виклали в ютубі, а також підготували аудіозапис для студентського радіо BG.

Водночас у бібліотеці чи не щодня відбуваються масові заходи, які проводять колеги з інших структурних підрозділів Університету Грінченка.

Тему забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в університеті актуалізовано завдяки започаткуванню нового проєкту «Ідея-ХАБ PRO ГЕНДЕР» («ХАБ» означає центр діяльності, «PRO» – професійний підхід / підтримку, а «ГЕНДЕР» – принцип рівності). Ідеться про створення середовища, де відбуваються дискусії в різних форматах на теми, пов'язані з гендерною проблематикою; простору, де вітають ідеї, що сприяють упровадженню гендерно чутливих політик у корпоративну культуру університету. Центр інноваційної діяльності закладу спільно з проректором з науково-педагогічної діяльності та інноваційного розвитку, уповноваженою з гендерних питань Університету Грінченка Аллою Шлапак регулярно проводить у бібліотеці зустрічі «Ідея-ХАБ PRO ГЕНДЕР» з переглядом і подальшим обговоренням тематичних кінострічок. Упродовж березня–квітня 2026 р. це були фільми «Посмішка Мони Лізи» (2003) і «За статевою ознакою» (2018). Зустрічі проходили у форматі синемалогії¹. Під час дискусій прозвучали відверті відповіді на контраверсійні запитання, що зробило розмову цікавою та емоційно вираженою.

Традиційні для бібліотеки заходи – презентації книг, зустрічі з письменниками та відомими громадськими діячами – нині відбуваються в змішаному форматі: очно та з онлайн-трансляцією. Так, у березні–квітні 2026 р. в бібліотеці Університету Грінченка організовано відкриту лекцію з нагоди 155-річчя від дня народження Лесі Українки «Леся Українка – лицарівна *Belle Époque*», яку читав історик моди, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну Університету Грінченка Мирослав Мельник. На лекції звучали думки й факти, що розвінчують численні міфи про образ Лесі Укра-

їнки: про значення її творчості в контексті європейського мистецтва *Belle Époque*, постать Лариси Косач і жіночі образи в її найвідоміших творах, костюм як засіб образотворення тощо.

Аби поглибити розуміння психологічних механізмів дружби й емоційної взаємодії, сприяти формуванню здорових комунікативних навичок і довіри в професійному середовищі, в університетській бібліотеці стало традицією проведення неформально-професійного спілкування з психологом «Креативна середа». Теми для зустрічей обирають різні, серед яких, зокрема, «Робота і дружба: де межа?». Тренером таких зустрічей виступила Наталія Шаповаленко – молодший науковий співробітник Навчально-наукового центру розвитку персоналу та лідерства, сертифікований тренер соціальних психологічних тренінгів, член Української спілки психотерапевтів, практичний психолог-консультант, магістр з екстремальної та кризової психології.

Сьогодні бібліотека Університету Грінченка – живий, гнучкий, креативний, інклюзивний, продуманий і затишний простір, що надихає на навчання, розвиток і нові наукові здобутки. Лише за один місяць роботи у 2026 р., окрім вищезгаданого, відбулися день відкритих дверей факультету, круглі столи, воркшопи, бібліокафе «Розмова про книжки і сенси», гостьові лекції за участю представників АТ «Ощадбанк» і компанії YASNO, презентації книг, зустрічі з іноземними делегаціями, відкриті лекції, курси підвищення кваліфікації для шкільних бібліотекарів і багато ін.

З метою популяризації читання, розширення читацької аудиторії бібліотекарі й викладачі, зокрема філологічних факультетів вишів, упроваджують у навчальний і позааудиторний процес нові нестандартні форми активностей. Так, щороку доповнюється комплекс креативних способів залучення до читання: до популярних букросингу, квесту й флешмобу додалися «підвішена книга», бенефіс читача, бібліомарафон, бібліоперформанс, бібліотечний бульвар, бібліофреш, лібмоб, флешбук, бібліоніч, бібліосутінки тощо².

Поеднання матеріального і духовного, приземленого і високого, що є потребою цілісності ества людини, втілюється як у гібридних форматах книжкових магазинів (наприклад книгарні-кав'ярні видавництва Старого Лева, «Сенс» на Хрещатику, ReadEate тощо), так і у

¹Синемалогія – метод психологічного аналізу, який базується на перегляді й обговоренні художніх фільмів для глибшого розуміння себе, своїх емоцій та стратегій поведінки. На відміну від кінокритики, де оцінюють майстерність режисера, синемалогія фокусується на тому, як саме події, що відбуваються на екрані, резонують з особистим досвідом глядачів.

²Докладніше про такі форми роботи:

Дмитрук С. А. Теоретична складова використання інноваційних методів у бібліотечному краєзнавстві [Електронний ресурс] // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України», 2 листопада 2017 р. м. Київ. – С. 73–75. – Режим доступу: https://elibrary.kubgu.edu.ua/id/eprint/22530/1/S_Dmytruk_4_Kraeznav_Chitannya_Zbirnyk_2017-split-merge.pdf. – Назва з екрана.

Сидоренко В. О. Інноваційні форми роботи в бібліотеках ВНЗ [Електронний ресурс] // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи», 11–13 жовтня 2016 р. – С. 80–84. – Режим доступу: http://libcc.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2016-1/dopovidy.pdf#page=80. – Назва з екрана.

Черкасова Л. Популяризація краєзнавчої роботи бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10180/>. – Назва з екрана.

вигляді бібліотечних заходів на кшталт бібліокафе. Вони можуть функціонувати як у межах певної бібліотеки, час від часу «орендуючи» приміщення, так і автономно (що потребує підтримки міської влади чи інвесторів). Цікавим є досвід Японії, яка вміє презентувати свою національну культурну унікальність (як-от ікебана, бонсай, роботи, аніме тощо) і мати із цього зиск. У контексті бібліотечної тематики йдеться про популяризацію читання через одну з національних культурних родзинок – японські манга¹. По всій країні діють невеликі манга-кафе, де люди читають, аналізують та інтерпретують отриману інформацію. Науковиця О. Малюк у статті «Сучасні види бібліотек Японії» навела перелік послуг, які пропонують відвідувачам манга-кафе, серед яких, зокрема, місця для читання манга, азартної гри на чотирьох із використанням гральних кубиків тощо². Манга-кафе в Японії разом з іншими сучасними форматами бібліотек – готель-бібліотека, бібліотека на колесах, бібліокафе тощо – сприяють усвідомленому читанню в засміченому інформацією світі.

Бібліокафе (книжкова кав'ярня, книжкове кафе) спочатку виникли як ігрова форма інформаційної роботи з користувачами, щоб зацікавити їх читанням через гру. Тому всі складники такого формату підпорядковуються цій бібліогрі: вивіски стилізують відповідно до тематики (ретро, постер, афіша тощо); працівники бібліотек перевтілюються в офіціантів чи адміністраторів кав'ярень; меню можуть бути складені на кшталт «Краєзнавчих свіжих новин», «Новин європейського літературного закордоння» тощо. Водночас у бібліокафе відвідувачам запропонують посмакувати кавою, чаєм, тістечками тощо.

Здебільшого бібліокафе мають певну періодичність роботи – раз на тиждень / місяць / квартал / рік – і можуть бути частиною масштабніших заходів, наприклад бібліомарафонів. У бібліокафе також застосовують різноманітні методи, як-то: бібліофреш (бібліографічний огляд новинок певної тематики), флешбук (зацікавлення книгою через цитати з неї, ілюстрації, обкладинку, постать перекладача / укладача / ілюстратора тощо), бенефіс читача (бібліотека презентує свого активного читача, а той ділиться з аудиторією книжковими цікавинками, розповідає про улюблені книги, ознайомлює з домашньою бібліотекою), бібліотечний журфікс (зустріч із цікавими людьми, дотичними до літератури), книжковий аукціон (читач рекламує вподобану книгу, аргументуючи її вартісність), поетичний батл (змагання молодих поетів, поетів-початківців і рецепція аудиторії).

В оновленій бібліотеці Університету Грін-

ченка кафедра світової літератури факультету української філології, культури і мистецтва ініціювала відкриття бібліокафе «Розмова про книжки і сенси». Нещодавно організований у ньому захід заслуговує на окрему увагу: у межах міжнародної співпраці кафедри з американськими науковцями 28 березня 2026 р. тут відбулася зустріч грінченківців із професором кафедри англо-американських студій факультету мистецтва Університету Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка) Девідом Лівінгстоном, професором кафедри драматургії Каліфорнійського університету в Ірвайні (США) Браяном Рейнольдсом і професором Каліфорнійського університету в Мерседі (США) Адамом Бріксом.

Перед зустріччю зі знайомими американськими вченими понад 50 її учасників заздалегідь підготувалися до дискусії, ґрунтовно ознайомившись із науковим і творчим доробком запрошених гостей, а також переглянувши записи гостьових лекцій на ютуб-каналі кафедри світової літератури Університету Грінченка.

Девід Лівінгстон – американський професор, мешкає і працює в Чеській Республіці. Як шекспірознавець, він читає свої лекції про Вільяма Шекспіра і в українських університетах, зокрема й під час нинішньої повномасштабної російсько-української війни. Так, у березні 2024 р. професор Лівінгстон приїздив із циклом шекспірознавчих лекцій до Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, а 6 травня 2025 р. прочитав гостьову лекцію «Адаптації п'єс і життєпису Шекспіра в сучасній англомовній літературі та кіно»³ в Університеті Грінченка. У ній лектор постав не лише як шекспірознавець, а й дослідник і виконавець співаної поезії: акомпануючи собі на мерліні – рідкісному музичному інструменті, – він заспівав кілька куплетів пісні «Земля має бути для всіх» із репертуару Вуді Гатрі (1912–1967), відомого американського співака в стилі фолк і кантрі. Професор Лівінгстон, коментуючи проблематику пісні, створеної майже сто років тому, висвітлює гостру актуальність її загальнолюдських цінностей для сьогодення України: після рядків «Ця земля створена для тебе і для мене / Від Каліфорнії до острова Нью-Йорк» він проспівав фразу з українськими топонімами, демонструючи так і свою підтримку Україні під час війни, розв'язаної російським агресором, і віру в перемогу українців: «Ця земля створена для тебе і для мене / Від Івано-Франківська до острова Крим».

У лекції, присвяченій творчості Вільяма Шекспіра, і в лекції «Пророче бачення Джорджа Орвелла»⁴, прочитаній для грінченківців 7 лис-

¹ Манга – японський вид мистецтва, що подає історії за допомогою малюнків, візуальних елементів і тексту.

² Малюк О. Ю. Сучасні види бібліотек Японії. С. 152–153. Вилучено з: <https://share.google/Hz8Ua6j9n66At60L5>.

³ Адаптації п'єс і життєпису Шекспіра в сучасній англомовній літературі та кіно [гостьова лекція Девіда Лівінгстона] [Електронний ресурс] // YouTube : [сайт]. – Відеодані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pGGa36AWgo8>. – Назва з екрана.

⁴ Пророче бачення Джорджа Орвелла [гостьова лекція Девіда Лівінгстона] [Електронний ресурс] // YouTube : [сайт]. – Відеодані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Xt6rsJnVxs&t=61s>. – Назва з екрана.

топада 2025 р., професор Лівінгстон дотримувався спільного підходу – на основі історико-літературного матеріалу осмислювати сучасні проблеми, що стосуються не тільки літературознавства, сучасної освіти, соціальної і гендерної рівності, але й загроз авторитарної політики й тоталітаризму, викликів, пов'язаних із втечею від реального життя у віртуальний світ тощо.

Усебічний аналіз проблем, зумовлених колонізацією та постколоніальними маркерами, який розпочався з аналізу п'єси Вільяма Шекспіра «Буря», було продовжено під час детального осмислення творів Джорджа Орвелла. Прикметно, що професор Лівінгстон у своїх дослідженнях використовує переклади українською мовою творів американських і британських письменників, аналізує концепції вистав українських театрів, інтерпретує історію входження відомих текстів в український культурний простір¹. Тому цілком природно, що обговорення питань, порушених науковцем під час гостьових лекцій, продовжилося на травневій зустрічі в бібліокафе.

Браян Рейнольдс – відомий драматург, режисер, виконавець і співзасновник *Transversal Theater Company*, розробник методології трансверсальної поетики, авторитетний науковець у сфері критичної теорії, теорії перформансу, шекспірознавець. Як запрошений лектор, професор читає авторські курси з теорії та історії драми, студій театру, американських студій, з комунікації, маркетингу, зокрема «Театр, література, когнітивістика», «Гуманітарні й соціальні науки», «Мистецтво, науки та управління бізнесом», у багатьох закладах вищої освіти: Лондонському, Амстердамському, Утрехтському, Кельнському, Альпійсько-Адріатичному університетах, Університеті Йоганна Вольфганга Ґете у Франкфурті-на-Майні, в Університетському коледжі Утрехта, Каліфорнійському університеті Сан-Дієго, Американському університеті Бейрута, університетах Цукуби, Найробі, Лотарингії, у Вищій школі комерційних наук в Анже тощо, а також регулярно пише статті для журналу «*Freeskier*», де публікує результати своїх досліджень екстремальних видів спорту.

Важливою передумовою ознайомлення з науковими здобутками професора Браяна Рейнольдса стала лекція «Що робити митцю?: перформативні мистецтва задля змін на Близькому Сході, в Африці та Південній Азії», яку він наживо прочитав для грінченківців 6 травня 2025 р. У ній йшлося про те, як упродовж тисячоліть переплітаються мистецтво та політична дія, а їхній аналіз є наріжним каменем розвитку критичної теорії і досліджень культури. На лекції професор Рейнольдс розповів, як упродовж останніх 10 років ділився з колегами

з Близького Сходу, Африки та Південної Азії власним досвідом створення політичного мистецького перформансу («перформанс-активізму»). Для України, яка з 2014 р., жертвуючи своїми самовідданими синами й доньками, виборює свободу у війні з терористичною країною-агресором росією, лекція професора Браяна Рейнольдса була надзвичайно актуальною. Адже вона про важливість мистецтва, особливо виконавських видів мистецтва (театру, музики, танцю), задля здійснення змін, пом'якшення травм людей у зонах конфліктів. Професор поділився враженнями від співпраці з місцевими митцями в Афганістані, у Кенії, Палестині та Мексиці, зацитувавши увагу на своїй активістській роботі з перформансу, спрямованій на припинення зловживань щодо молоді, зокрема жінок і дівчат, які часто є жертвами сексуального насильства та торгівлі людьми. Також він розповів про те, як створювати театр, у якому б глядачі більш емпатійно реагували на порушені соціальні та політичні проблеми, а, отже, активно цікавилися ними, зокрема проблемами прав людини.

Напередодні відкриття травневого університетського бібліокафе відбулася велика прем'єра п'єси Браяна Рейнольдса «Залізниця» на сцені київської Малої опери. П'єсу створено режисером Міресом Пенюшкевичем у колаборації з *Transversal Theater Company*. Вона оповідає історію двох родин – німецької та єврейської – у часи становлення та утвердження нацистського режиму. Вистава порушує питання екзистенційного вибору, зокрема: як діяти в межовій ситуації, як залишатися людиною в нелюдських умовах; чи може мовчання бути тототжним згоді на злочин; коли байдужість переростає в співучасть злочину; яких форм набуває непокаране зло, що мімікрує під добро тощо.

Доктор Адам Брікс викладає в Каліфорнійському університеті в Мерседі (США) вступ до світової драматургії, сюрреалізм та абсурдизм, наукову фантастику й екологічну гуманітаристику. Він досліджує сучасний і авангардний театр, публікує статті з історії театру й постдраматичних та інтермедійних тенденцій у театральній практиці і є засновником театру «*Kraken*» – експериментальної театральної компанії в Мерседі. Свої теоретичні ідеї він утілює як режисер у виставах, де поєднує експресіоністську естетику із сучасними екокритичними поглядами.

Багатоаспектна й різномірна підготовча робота забезпечила жвавий і предметний діалог учасників та авторитетних американських науковців на зустрічі в бібліокафе «Розмова про книжки і сенси». Під час відвертого, живого професійного спілкування на комфортній локації бібліотеки Університету Грінченка обговорювали питання сенсів, які можна зауважити

¹Malyshevskaya Iryna, Livingstone David. Translating and Interpreting George Orwell in Ukraine: A Study of Literary and Critical Engagement [Electronic resource] // American & British Studies Annual – Vol. 18 (2025). – P. 30–42. – Mode of access: <https://doi.org/10.46585/absa.2025.18.2775>. – Title from the screen.

під час читання текстів або спродувати в процесі осмислення прочитаного. Тема охопила класичну й сучасну літературу, зокрема твори Вільяма Шекспіра, Джорджа Орвелла, ірландських, канадських, українських письменників. Учасники зустрічі говорили про поезію й драматургію, модерне та постмодерне перформативне мистецтво. Тривали цікаві й глибокі дискусії щодо місця психологічної драми у світовому культурному просторі, ризиків і зисків від штучного інтелекту, впливу класичних текстів на сучасність. Студенти засипали закордонних гостей запитаннями різного ґатунку, наприклад: «Які книги ви можете порекомендувати?», «Чи є якась українська книга або пісня, яка особливо сподобалася?», «Чи варто читати складні й незрозумілі твори?», «Хто є музою для кожного з гостей бібліокафе?», «Як впливати на людей з іншими політичними поглядами?», «Чи деградує суспільство в епоху штучного інтелекту і як цьому протидіяти?»,

«Що таке рух *anti-intellectualism*?» та ін. Професори заохочували студентів бути політично активними, навчатися, розвивати критичне мислення та свідомо використовувати штучний інтелект, не замінюючи ним власну роботу думки. На одне з ключових запитань дискусії – «Чи варто читати незрозумілі книги?» – американські професори відповіли так: саме складні й незрозумілі твори спонукають зростати та шукати відповіді. Майже кожне запитання до гостей і, відповідно, кожна відповідь поставали з огляду на історичний і новітній контексти, передусім повномасштабної війни, що триває в Україні.

Формат бібліокафе засвідчив його ефективність, адже і під час розмови про книжки та сенси, і після її завершення в усіх учасників залишився післясмак важливості сказаного, почутого й осмисленого, а проговорення сенсів стало одним із терапевтичних методів пізнання себе тут-і-зараз.